

VETE SEISUND JA KASUTAMINE JÕGEVAMAAL

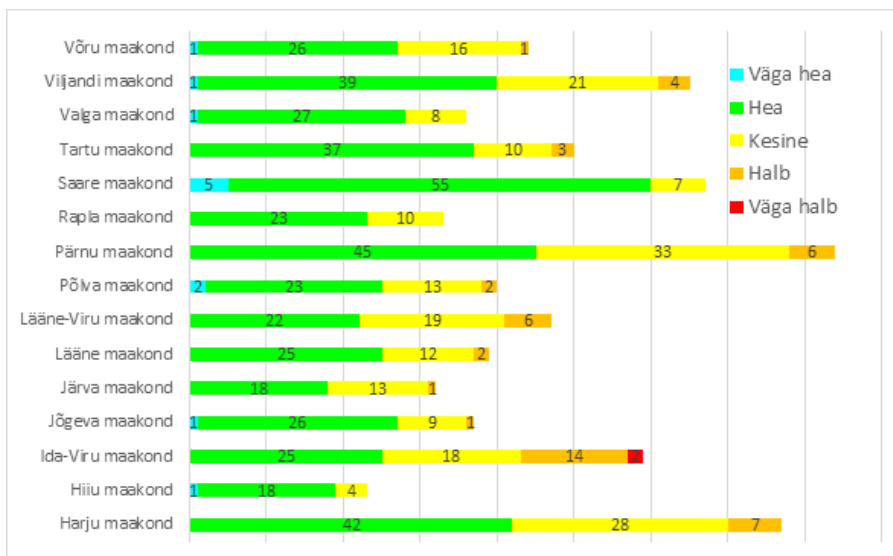
22. märtsil tähistatakse rahvusvahelist veepäeva. Vee kui loodusvaru säästlik kasutamine ja eluks kõlbliku keskkonna säilitamine puudutab meist igaüht. Artiklis antakse lühiülevaade Jõgevamaa vete seisundist ja kasutamisest, selgitades veidi ka veekogude seisundi hindamise põhimõtteid.

Pinnaveekogumite hindamisest

Veekogumite hea seisundi tagamiseks koostatakse veemajanduskavasid, milles lähtutakse veekogumi mõistest. Alljärgnevas käsitletakse vee seisundit veekogumite võtmes.

Pinnaveekogum on veemajanduse tinglik vee seisundi hindamise üksus, milleks on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest nagu nt järv, veehoidla, jõgi, oja, rannikumere osa. Veekogumi ökoloogilist seisundit hinnatakse viies kvaliteediklassis sõltuvalt inimõjust (väga hea, hea, kesine, halb, väga halb), vee füüsikalise-keemiliste, hüdro-morfoloogiliste ja bioloogiliste (suurtaimed, põhjataimestik, põhjaloomastik, kalastik, saasteained) näitajate põhjal. Keemilise seisundi puhul hinnatakse kahes kvaliteediklassis (hea, halb) ohtlike ainete sisaldust veekogumis. Pinnaveekogumi seisund antakse halvima ökoloogilise ja keemilise seisundi koondhinnanguna. Veekogumite seisund näitab, kas rakendatud veekaitsemeetmed on olnud küllalt tulemuslikud.

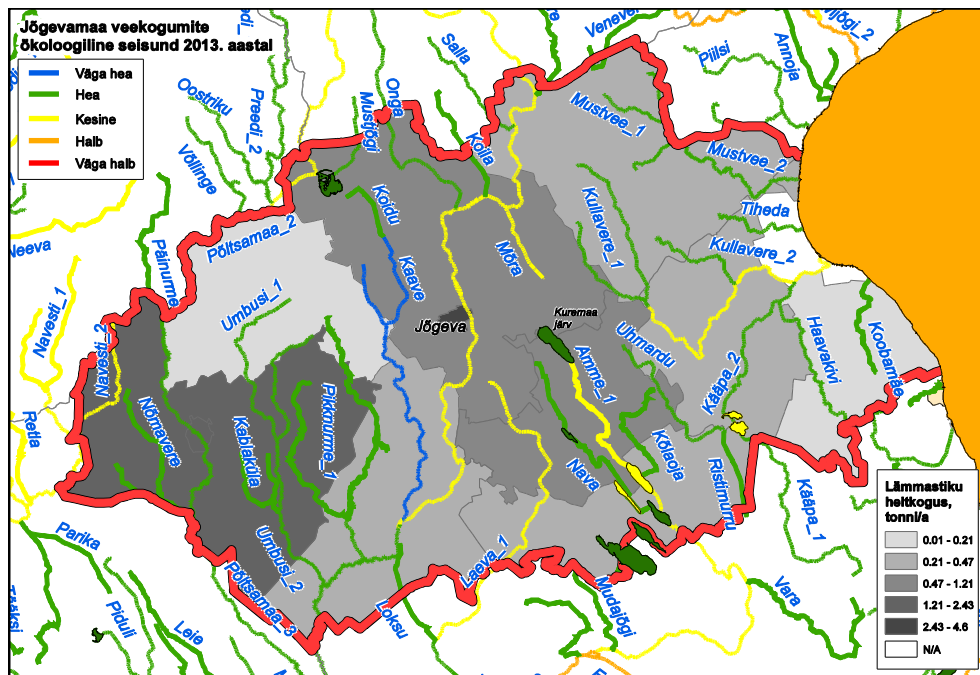
Eestis on moodustatud 750 pinnaveekogumit (16 rannikumere veekogumit, 89 järveveekogumit, 645 jõekogumit). Aastal 2013 oli 62% neist vähemalt heas seisundis. Peamised seisundi halvendajad on inimtegevuse tulemusena taimetoitainetega rikastumine (eutrofeerumine), veekogude paisutamine, mis takistab kalade liikumist ja maaparandus. Ohtlikud ained on probleem vaid üksikutes veekogumites.

Joonis 1. Jõe- ja järveveekogumite koondseisund 2013. aastal maakondades

Ülevaade Jõgevamaa veekogumitest

Jõgeva maakonnas on 37 jõe- ja järvekogumit, millest 1 on väga heas, 26 heas, 9 kesises ja 1 halvas seisundis. Väga heas seisundis on Kaave jõgi. Kesises seisundis olevate jõekogumite peamisteks põhjusteks on kalastiku rändetõkked ja toitained. Mõra jõe halva seisundi põhjuseks on paisutamine. Kaheksast järvest maakonnas on neljas (Jõemõisa, Kaiu, Kaia- ja Raigastvere) seisund kesine – põhjuseks toitained.

Joonis 2. Jõgevamaa veekogumite ökoloogiline seisund 2013. a ning reoveepuhastitest vette juhitud lämmastikukoormus valdade kaupa

Põhjavee seisundist

Analoogselt pinnaveekogumitega on Eestis ka põhjaveekihi jagatud 39 põhjaveekogumiks, millest 2014. a. seisuga on 31 heas ja 8 halvas seisundis (põlevkivialad Ida-Virumaal, intensiivse põllumajandustegevuse piirkonnad, ülemised põhjaveekogumid reostustundlikel aladel).

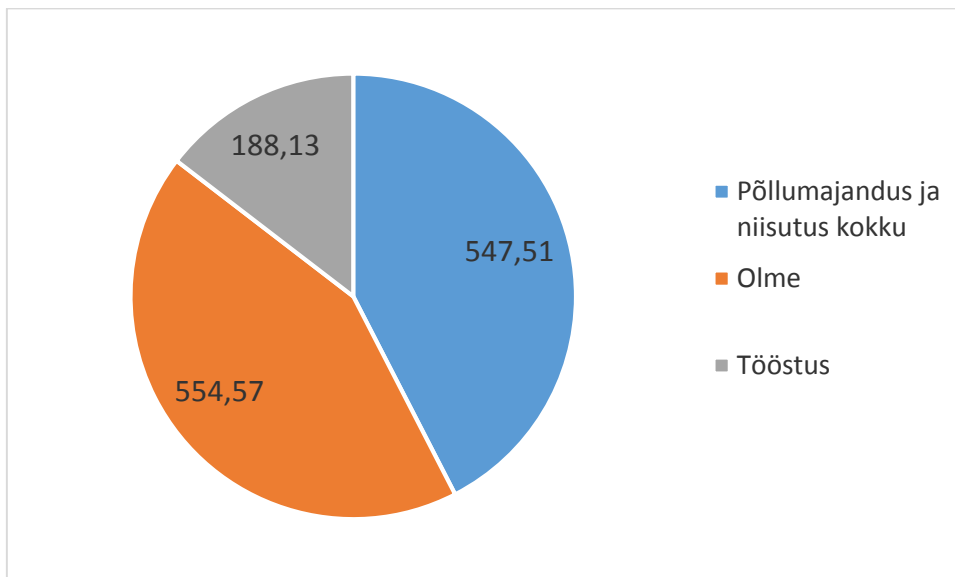
Jõgeva maakonda jääb 4 üksteise kohal lasuvat põhjaveekogumit, millest 1 maapinnalähedane jääb nitraaditundlikule alale ning seal on põhjavesi halvas seisundis. Seda põhjustavad peamiselt põllumajandustegevuse ja loomakasvatuse tulemusel põhjavette jõudnud nitraadid ja taimekaitsevahendid. Kohati esineb põhjavees ka naftasaadusi, mis pärinevad jääkreostusobjektidest, millest paljud on praeguseks küll juba likvideeritud. Sügavamal asuvad põhjaveekogumid on maapinnalt tuleneva reostuse eest üldjuhul hästi kaitstud ja on heas seisundis. Osades puurkaevudes on siiski probleemiks joogiveenormist kõrgem raua, mangaani, väävelvesiniku ja fluori sisaldus, kuid see on looduslikku päritolu ega ole inimõjust põhjustatud.

Jõgevamaa reostuskoormus

2013. aastal oli Jõgevamaal 49 reoveepuhastit, mille heitvee väljalaskudest oli nõuetele vastavaid 37. Jõgevamaa suurim reostuskoormuse tekitaja nii lämmastiku kui ka fosfori osas oli Jõgeva linn. Viimase kümne aastaga on Jõgevamaa reostuskoormus lämmastiku osas suurenenud 93% ning fosfori osas vähenenud 68%.

Jõgevamaa veekasutus

Veekasutuse tugevaks mõjutajaks on alates 90ndate algusest olnud veeteenuse hind, mis on viimase kaheksa aasta jooksul olnud ettevõtetele keskmiselt 20 senti kallim kui elanikkonna olmevee hind. Statistikaameti andmeil oli Eestis 2013. aastal leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus 508,1 eurot, millest kulus vee- ja kanalisatsiooniteenustele 1,6 %. Viimase kümne aasta jooksul on Jõgevamaal põllumajandusliku vee tarbimine suurenenud 47%, olmevee tarbimine vähenenud 26% ning tööstuse veekasutus vähenenud 82%.

Joonis 3. Veekasutus Jõgevamaa 2013. aasta andmetel, tuh m³/a

Rannikumere seisundist

Rannikuveekogumite ökoloogilist seisundit hinnatakse kolme kvaliteedielemendi (fütoplanktoni, põhjaloomastiku, põhjataimestiku) ja neid toetavate veekvaliteedi näitajate järgi.

Heas ja väga heas seisundis rannikuveekogumeid Eestis ei ole. Kesises seisundis on kümme, halvas viis ja ainsana on väga halvas Haapsalu rannikuveekogum.

Eesti rannikumere üldist kesist seisundit põhjustab Eesti territooriumilt, aga ka naaberriikidest pärinev toitainete koormus, samuti aastakümnete jooksul Läänemerele akumulatsioon reostus, mille tõttu on kogu Läänemeri tugevasti eutrofeerunud. Elavhõbedale on Euroopa Liidus kehtestatud suhteliselt madal keskkonnakvaliteedi standard, mille alusel meie rannikuvee

keemiline seisund tuleb hinnata halvaks, kuid ohtlike ainete kontsentratsioon räimes ja ahvenas ei ületa siiski Europa Liidu poolt toiduohutusele kehtestatud tasemeid ning seetõttu ei kujuta kalad ohtu neid tarbivate inimeste tervisele.

Eesti vete seisund on üldjoontes hea. Seisundit ohustab inimtegevus, olulisemad on hajukoormusallikad (põllumajandusväetised), veerežiimi muutused (paisutamine) ning punktkoormus. Eesti peab vähendama lämmastiku ja fosfori koguseid veekogudesse ja seeläbi ka merre, et mere seisund paraneks.

Puhas vesi hoiab elu!

Lisainfo: www.keskkonnaagentuur.ee